

BEHEER VAN DIE ONDERWYS
IN DIE PROVINSIE TRANSVAAL
VANAF 1910.

deur

HENDRIK CHRISTOFFEL BOSHOFF, B.A., M.ED.

PROEFSKRIF AANGEBIED TER GEDEELTELIKE

VOLDOENING AAN DIE VEREISTES VIR

DIE GRAAD

DOCTOR EDUCATIONIS,

IN DIE FAKULTEIT VAN OPVOEDKUNDE

VAN DIE

POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT VIR

CHRISTELIKE HOËR ONDERWYS.

PROMOTOR: PROF. DR. H. J. J. BINGLE.

1959.

- - - - -

V O O R W O O R D .

By die voltooiing van hierdie proefskrif wens die skrywer sy dank te betuig aan sy promotor, prof. dr. H.J.J. Bingle, vir sy vriendelike en insiggewende raad en aanmoediging.

Die skrywer wil graag sy dank betuig aan die hulpvaardige beamptes van die Biblioteek van die Transvaalse Onderwysdepartement, die biblioteke van die universiteite van Potchefstroom en Pretoria, die Johannesburgse Openbare Biblioteek, die beamptes van die verskillende kerkargiewe; die personele van die Wesrandse en Rand Sentraalse Skoolrade en die personeel van die T.O.-kantoor, Johannesburg.

Ten slotte dank aan die skrywer se vrou vir daadwerklike hulp, geduld, opoffering en aanmoediging.

Die Skrywer.

Ontdekkers,

Desember 1959.

HOOFSTUK I.INLEIDING.

1. Doel van ondersoek.	1.
(a) Wat is beheer?	1.
(b) Beheerorde.	2.
(i) Uniaal en Provinsiaal.	2.
(ii) Provinsiaal en plaaslik.	3.
(iii) Staat en ouer.	3.
(c) Vergelykend.	4.
2. Metode van studie.	4.
(a) Histories-vergelykend.	4.
(b) Prinsipiële beoordeling.	5.
3. Tydvak 1910 - 1959.	6.
4. Faktore wat verantwoordelik is vir n bepaalde onderwysstelsel.	6.

HOOFSTUK II.AGTERGROND VIR DIE BENADERING VAN DIE PROBLEEM
VAN HIERDIE PROEFSKRIF.

1. Inleiding.	8.
2. Die Nederlandse tradisie tot 1907.	8.
3. Engelse beïnvloeding uit Engeland en die Kaap tot 1907 ten opsigte van onderwysbeheer.	13.
(a) Die periode tot 1839.	13.
(b) Die periode 1839 - 1907.	17.
4. Beheer in die onderwys in die V.S.A. tot 1907.	23.
5. Beheer in die onderwys in Transvaal vanaf 1852 tot 1910.	25.
(a) Die beginjare 1852 - 1877.	
(b) Kerklike invloed op die onderwys 1859-1877.	28.
(c) Die jare 1877 tot 1899 in Transvaal.	29.
(d) Kerklike invloed op die onderwys 1877-1899.	31.
(i) Die Ned. Herv. of Geref. Kerk.	31.
(ii) Die Gereformeerde Kerk.	32.
(iii) Die Ned. Herv. Kerk van Afrika.	32.
(e) Die jare 1899 tot 1907 in Transvaal.	33.
(f) Die organisasie en beheer in die Christelike- nasionale onderwys 1902-1907.	34.
(g) Kerklike invloed op die onderwys 1900-1907.	35.
6. Die Smutswet van 1907 en beheer in die onderwys.	36.
(a) Inleiding.	36.
(b) Bepalings van die Smutswet insake beheer in die onderwys.	37.
(1) Hoofstuk I: Die Sentrale beheer in die openbare onderwys.	37.
(2) Hoofstuk II: Die Onderwysraad.	38.
(3) Hoofstuk III: Plaaslike bestuur van skole.	39.
(i) Skooldistrikte.	39.
(ii) Samestelling van skoolrade.	39.
(iii) Bevoegdhede van skoolrade.	42.
(iv) Bepalings in verband met skoolkomitees.	44.

(v) Plaaslike bestuur van skole, klasse en inrigtings wat nie onder die toesig van skoolrade val nie, en waarvoor daar nie vir skoolkomitees voorsiening gemaak word nie.	46.
(vi) Wysigings tot 1910 van Onderwyswet no. 25 van 1907 met betrekking tot beheer.	47.
(vii) Die algemene verloop van die onderwyswet vanaf 1907-1910.	48.
4. Personeelvoorsiening, aanstelling, skorsing en ontslag van onderwysers.	49.
(a) Personeelvoorsiening.	49.
(b) Die aanstelling van onderwysers.	49.
(c) Die skorsing van onderwysers en hul ontslag.	51.
5. Segregasie van blank en gekleurd in openbare skole.	52.
6. Uitvoering van die taalbepalings van die Wet.	53.
(c) Die Britse beïnvloeding in die Smutswet van 1907 ten opsigte van beheer.	53.
7. Kritiese beoordeling.	58.

HOOFSTUK III.DIE SUID-AFRIKA WET EN ONDERWYSBEHEER.

1. Inleidend.	62.
2. Die instelling van Provinsiale Rade.	64.
3. Verdeling van hoër en ander onderwys.	70.
4. Verdeling van die ondeelbare.	74.
5. Die finansiële verhoudings tussen Unie en die Provinsies.	75.
6. Kritiese beoordeling.	78.

HOOFSTUK IV.

ONDERWYSBEHEER GEDURENDE DIE TYDPERK DEUR DIE
SUID-AFRIKA WET BEPAAL.
1910 - 1917.

1. Inleiding.	79.
2. Die ontwikkeling sedert 1910.	79.
(a) Stryd vir en teen provinsiale beheer.	79.
(b) Nadere omskrywing van die begrip "Hoër Onderwys".	82.
(c) Vroeë koördinasie.	85.
(d) Plasing en opleiding van onderwysers.	87.
(e) Beheer van besondere of beroepsonderwys.	92.
(f) Die finansiële verhouding tussen die Unie en die provinsies.	96.
(g) Plaaslike beheer in die onderwys.	97.
3. Die Provinsiale Administrasiekommissie (Jaggerkommissie 1916).	104.
(a) Pligte.	104.
(b) Voortbestaan van die Provinsiale Rade na vyf jaar en die wenslikheid van 'n Uniale Beleid ten opsigte van onderwys.	105.
(c) Aanbevelings.	108.

	<u>Bladsye.</u>
4. Die C.N.O.-aksie.	112.
(a) Inleidend.	112.
(b) Vrye skole met staatsteun tot 1915.	113.
(c) Groepskole vanaf 1916.	116.
5. Kritiese beoordeling.	117.

HOOFSTUK V.

VERDERE VERDELING VAN BEHEER IN DIE ONDERWYS 1918 - 1925.

1. Inleiding.	119.
2. Algemene ontwikkeling.	119.
3. Die C.N.O.-aksie in die tyd.	122.
4. Die Malherbekommissie.	125.
5. Die Hofmeyrkommissie.	129.
(a) Inleidend.	129.
(b) Getuienis en bevindings.	131.
6. Die oordrag van beroepsonderwys - 1925.	133.
7. n Vergelykende beskouing van onderwys in Engeland, die V.S.A. en Nederland.	136.
(a) Engeland.	137.
(b) Die V.S.A.	138.
(c) Nederland.	139.
8. Kritiese beoordeling.	139.

HOOFSTUK VI.

DAADWERKLIKE POGINGS TOT KOÖRDINASIE VAN DIE ONDERWYS. 1926 - 1939.

1. Inleiding.	142.
2. Algemene ontwikkeling.	142.
3. Die Matrikulasieraadkonsessie van 1932.	143.
4. Beheer van die sogenaamde besondere- en beroepsonderwys.	144.
5. Beheer in die opleiding van onderwysers.	149.
6. Pogings tot koördinasie.	151.
7. Plaaslike Beheer in die onderwys.	156.
(a) Skoolpligtigheid.	156.
(b) Skoolbesoekbeamptes.	157.
(c) Skoolraadsdistrikte.	157.
(d) Benoeming van onderwysers.	158.
(e) Junior-Hoërskole.	159.
(f) Wetgewing.	160.
(g) Skoolraadsverkiesings.	160.
8. C.N.O.-aksie.	161.
(a) Verloop tot 1930.	161.
(b) Die Vrye Groepskool 1930.	162.
9. Kritiese beskouing.	164.

HOOFSTUK VII.

Bladsye.

DIE NICOLVERSLAG (1939) TEN OPSIGTE VAN BEHEER
IN DIE ONDERWYS.

1. Inleiding.	167.
2. Algemene beginsels en grondslae waarvolgens die Nicolkommissie gewerk het.	167.
(a) Die plig van die Staat.	168.
(b) Die plig en voorreg van die ouer.	168.
(c) Die skool en die gemeenskap.	169.
(d) Christelike onderwys.	169.
3. Die Sentrale (provinsiale) administrasie in Transvaal.	169.
(a) Die Administrateur en Uitvoerende Komitee.	169.
(b) Die Provinsiale Sekretaris.	170.
(c) Die Direkteur van Onderwys.	171.
4. Provinsiale teenoor Uniale beheer in die onderwys.	172.
5. Plasing en opleiding van onderwysers.	173.
(a) Opleiding van onderwysers.	173.
(b) Aanstelling van onderwysers.	175.
6. Beheer van die besondere- en beroepsonderwys tot 1940.	177.
7. Plaaslike beheer tot 1940.	179.
(a) Onderwysrade (skoolrade).	179.
(b) Ouerrade (skoolkomitees).	182.
(c) Ontwikkeling tot 1940.	183.
8. C.N.O.-aksie in hierdie tyd.	183.
9. Kritiese beoordeling.	185.

HOOFSTUK VIII.

ONDERWYSRAPPORTE EN BEHEER IN DIE RES VAN
SUID-AFRIKA EN ONDERWYSONTWIKKELING TEN
OPSIGTE VAN BEHEER IN ENGELAND, V.S.A.
EN NEDERLAND. 1940 - 1952.

1. Inleiding.	187.
2. Natal.	187.
(a) Die Natalse Onderwyskommissie 1946.	187.
(b) Beheer in die onderwys in Natal.	189.
3. Die De Villiersverslag 1948.	190.
(a) Inleiding.	190.
(b) Die verhouding tussen beroepsonderwys en algemene onderwys.	191.
(c) Die nuwe nasionale onderwyskema.	194.
(d) Die beheer van die onderwys.	194.
(e) Nasionale koördinasie van die onderwys.	195.
(f) Opleiding van onderwysers.	200.
4. Vrystaat.	200.
(a) Verslag van die Provinsiale Onderwyskommissie (Pretoriuskommissie), 1951.	200.
(b) Beheer in die onderwys in die Vrystaat.	204.
5. Kaapprovinsie: Beheer in die onderwys.	206.
6. Ontwikkeling in Engeland ten opsigte van beheer.	207.
7. Ontwikkeling in die V.S.A. ten opsigte van beheer.	213.
8. Ontwikkeling in Nederland ten opsigte van beheer.	217.
9. Kritiese beoordeling.	219.

HOOFSTUK IX.VERSKERPTE AKSIE TEN OPSIGTE VAN ONDERWYSBEHEER
EN KONSOLIDASIE VAN TRANSVAALSE ONDERWYS-
ORDONNANSIES. 1940 - 1959.

1. Inleiding.	224.
2. Onderwyskommissies in Transvaal.	224.
(a) Die Lynchkomitee.	224.
(b) Die Steynkommissie.	226.
(c) Verslag van die Oorsese Sending, 1955.	228.
3. Die Onderwysordonnansie 1953.	230.
(a) Inleidend;	230.
(b) Beheer van en beleid insake die onderwys.	231.
(i) Instelling en funksies van Onderwys- departement.	231.
(c) Die Raad van Advies insake Onderwys.	233.
(d) Algemene magte van die Administrateur.	234.
(e) Plaaslike bestuur van Provinsiale Onderwys- inrigtings.	236.
(i) Skoolrade.	236.
(ii) Skoolkomitees en Beheerrade.	237.
(iii) Standpunte ten opsigte van Plaaslike Beheer.	238.
(f) Godsdiensonderwys.	240.
(g) Taalonderwys.	242.
(h) Onderwysers, aanstellings en diensvoor- waardes.	243.
(i) Verpligte onderwys.	244.
(j) Openbare onderwys.	244.
(k) Private skole.	245.
4. Finansiële beheer in die onderwys.	245.
5. Die C.N.O.-aksie.	246.
(a) Geen gemengde skool	246.
(b) Huis, skool en kerk.	246.
(c) Die huis.	247.
(d) Die kerk.	247.
(e) Die staat.	247.
(f) Die skool.	248.
(g) Die organisasie van die skoolstelsel.	248.
6. Die Memorandum opgestel deur die Interkerklike Komitee soos dit die beheer in die onderwys in Transvaal raak.	251.
(a) Inleiding.	251.
(b) Geskiedkundige oorsig van die probleem.	252.
(c) Die nadelige gevolge van verdeelde beheer in die middelbare onderwys.	253.
(i) Gebrek aan beplanning.	253.
(ii) Gebrek aan behoorlike en doeltreffende differensiasie en die wanverhouding van leerlinge aan die begin van die middelbare skoolloopbaan.	254.
(iii) Verdeelde beheer het gelei tot anomalieë, botsende situasies en oorvleueling.	255.
(iv) Verbrotkeling vererger.	256.
(v) Watter voorsiening gemaak is vir beroepsonderwys sedert die oornome in 1925.	257.
(d) Voorgestelde oplossing van die onderwys- vraagstuk.	258.
(e) Uniale Onderwysraad.	261.
(f) Verdere verloop.	262.

7. Algemene onderwysontwikkeling tot 1959.	262.
(a) Die Wet op Beroepsonderwys no.70/1955.	262.
(b) Koördineringsdienste.	266.
(i) Die Professionele Onderwysraad.	266.
(ii) Die Nasionale Onderwysraad.	268.
(c) Plaaslike beheer in Transvaal.	268.
8. Kritiese beoordeling.	269.

HOOFSTUK X.N. UNIALE BELEID MET GEDESENTRALISEERDE BEHEER -
SAMEVATTEND.

1. Verdeelde beheer.	272.
(a) Suid-Afrika in hierdie opsig uniek tussen sy Westerse tydgenote.	272.
(b) Geskiedkundige oorsig.	275.
(c) Kritiese beoordeling van pogings tot die verkryging van beter onderwysbeheer, sedert 1910.	276.
(d) Vraagstukke wat uit die verdeelde beheer voortvloei.	284.
(i) Die wanverdeling van leerlinge na die primêre skoolkursus.	284.
(ii) Die verskaffing van doeltreffende gedifferensieerde onderwys deur die provinsiale onderwysdepartemente.	284.
(iii) Die oorvleueling van werksaamhede van die Sentrale en Provinsiale onderwysdepartemente.	287.
(e) Die huidige verdeling van onderwys vir blankes in Suid-Afrika.	287.
(i) Die provinsies.	288.
(ii) Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap.	288.
(iii) Hoe onderwys deurmekaar vloei.	289.
(f) Samevattend.	290.
2. n Nasionale onderwysbeleid en -beheer.	291.
(a) Nasionale opvoeding.	291.
(b) Behoeftes aan n nasionale beleid en opvoeding.	292.
(c) Beleid en beheer.	294.
(d) Toesegging van beheer.	296.
(i) Uniale of staatsbeheer.	296.
(ii) Provinsiale beheer.	297.
(iii) Uniale sentralisasie met provinsiale desentralisasie.	298.
(e) Probleme om die Uniale beleid te formuleer en uit te voer.	299.
(i) Formulering van n Uniale beleid.	299.
(ii) Uitvoering van n nasionale beleid.	300.
(f) Praktiese oplossing.	300.
3. Onderwysrade.	301.
(a) Koördinasie.	301.
(b) Die onderwysraad.	302.
(c) Samestelling van so n onderwysraad.	303.
(d) Beheer deur die Sentrale Regering.	305.
4. Wetgewing.	305.
5. Eie siening.	308.
(a) Beïnvloeding gedurende 1910-1959 deur ons stamlande en die V.S.A. op ons onderwysstelsel.	308.
(b) Faktore wat ons onderwys beïnvloed het.	309.
(c) Uniale, Provinsiale en plaaslike beheer.	311.

BRONNELYS.

I. Algemene literatuur.	314.
II. Ongepubliseerde proefskrifte en verhandelinge.	318.
III. Koerante, tydskrifte en artikels.	319.
IV. Gedrukte primêre bronne.	322.
(a) Uniale amptelike publikasies.	322.
(b) Transvaalse amptelike publikasies.	322.
(c) Publikasies van die Transvaalse Onderwysdepartement.	323.
(d) Algemene publikasies.	323.
V. Kerklike publikasies.	324

---oOo---

LYS VAN AFKORTINGS.

C.N.O.:	Christelike-Nasionale Onderwys.
I.C.N.O.:	Instituut vir Christelike-Nasionale Onderwys.
D.O.K.W.:	Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap.
L.E.A.:	Local Education Authority.
T.O.D.:	Transvaalse Onderwysdepartement.
U.O.D.:	Unie-onderwysdepartement.

---oOo---